

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Lietuvių kalbos fonologija ir akcentologija	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: prof. habil. dr. B. Stundžia (16 val.) Kitas (-i): prof. dr. V. Kardelis (16 val.), prof. dr. B. Jasiūnaitė (20 val. x grupių), asist. dr. E. Švageris (12 val. x grupių)	Filologijos fakultetas Baltistikos ir Lietuvių kalbos katedros

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
pirmoji	privalomasis

Įgyvendinimo forma	Vykdyimo laikotarpis	Vykdyimo kalba (-os)
kontaktinė (auditorinė) ir savarankiškas darbas	2 semestras	lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Kalbotyros pagrindų išmanymas – išklašytas Kalbotyros įvado modulis	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	66	64

Dalyko (modulio) tikslas		
<p>Per šio dalyko studijas ugdoma:</p> <p>Analitinis ir kritinis mąstymas: gebėjimas analizuoti, išvelgti sąsajas ir vertinti informaciją (reiškinius, dalykus, žmonių poelgius ir kt.). Nusiteikimas mokytis ir siekti kokybės: gebėjimas vertinti kokybę ir nusiteikimas nuolat tobulėti.</p> <p>Esminės kalbotyros žinios ir gebėjimai: kalbos kaip reiškinio ir kalbotyros kaip mokslo disciplinos suvokimas.</p> <p>Lietuvių kalbos sistemos supratimas ir analizė įvairias lygmenimis: fonetikos, fonologijos ir prozodijos.</p>		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
gebės analizuoti reiškinius, išvelgti sudėtinės dalis ir ryšius tarp jų;	įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas
gebės kelti probleminius klausimus ir aktyviai dalyvauti diskusijoje;	įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas
žinos, supras ir gebės tinkamai vartoti bei aiškinti pagrindines kalbotyros sąvokas ir terminus;	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas
įgis žinių apie pagrindines kalbotyros kryptis (šakas) ir metodus;	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas

įgis žinių apie lietuvių kalbos sistemą;	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas
gebės aprašyti, analizuoti ir aiškinti lietuvių kalbos reiškinius fonetiniu, fonologiniu ir prozodiniu aspektais, vartodami atitinkamą terminiją ir taikydami atitinkamus metodus.	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	kontroliniai darbai, darbas per pratybas, egzaminas

Temos	Kontaktinio darbo valandos						Savarankiškų studijų laikas ir užduotys		
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Įvadinė paskaita. Fonetika: požiūris į tyrimo objektą. Fonetikos vieta ir sąsajos su kitomis lingvistinėmis disciplinomis. Fonetika ir tarpdalykiškumas: fonetikos sąsajos su nelingvistinėmis disciplinomis.	2		1				3	3	Pakerys A. 2003, <i>Lietuvių bendrinės kalbos fonetika</i> , 7–22; <i>Lietuvių kalbos fonetikos skaitiniai</i> , 7–15; DLKG, 2006; Ladefoged P. 1996, <i>Elements of Acoustic Phonetics</i> , Johnson K. 2003, <i>Acoustic & Auditory Phonetics</i> . Seminaras: garso sandara; periodinės ir neperiodinės garso bangos, jų nustatymas; susipažinimas ir darbas su garsų analizės paketu Praat (http://www.fon.hum.uva.nl/praat/); kalbos garsų klasifikacija pagal garso bangų periodo skumą.
2. Garsų tyrimo metodai. Artikuliacinė fonetika, svarbiausios sąvokos.	2		2				3	4	Pakerys A. <i>Lietuvių bendrinės kalbos fonetika</i> , 2003, 26–63; Ladefoged P. 1996, <i>Elements of Acoustic Phonetics</i> , Johnson K. 2003, <i>Acoustic & Auditory Phonetics</i> . Seminaras: vokalizmas; kompleksinio garso samprata; Furjė transformacija; balsių formantinė struktūra (lietuvių kalbos balsių klasifikacija pagal šią struktūrą); balso trakto kaip rezonatorių sistemos analizė, pažintis su pagrindinėmis sąvokomis: dažnis, amplitudė, spektras, formantė, rezonansas.
3. Garsų tyrimo metodai. Akustinė fonetika, svarbiausios sąvokos.	2		2				3	4	Pakerys A. <i>Lietuvių bendrinės kalbos fonetika</i> , 2003, 26–63; Ladefoged P. 1996, <i>Elements of Acoustic Phonetics</i> , Johnson K. 2003, <i>Acoustic & Auditory Phonetics</i> . Seminaras: konsonantizmas, pučiamųjų priebalsių akustiniai ir artikuliaciniai požymiai; frikacijos sąvoka ir svarba pučiamųjų priebalsių klasifikavimui; FFT ir LPC spektrai (darbas su Praat

									programa) ir jų analizė tiriant priebalsius.	
4. Garsų tyrimo metodai. Audityvinė (perceptyvinė) fonetika, svarbiausios sąvokos.	2		2					6	4	Picket, J.M. (1999). The acoustics of speech communication. Fundamentals, speech perception theory, and technology; Ladefoged P. 1996, <i>Elements of Acoustic Phonetics</i> , Johnson K. 2003, <i>Acoustic & Auditory Phonetics</i> . Seminaras: konso nantizmas, akustiniai ir artikuliaciniai sprogstamųjų, sklandžiųjų priebalsių ir afrikatų požymiai (darbas su Praat programa), spektrogramų analizė.
5. Fonetika tarpdalykiniame kontekste. Taikomas fonetikos aspektas. Kalbos sintezė, atpažinimas; kalbinė audiometrija.	2		2					4	4	Kasparaitis P. 2016, Lietuviško balso sintetatorių kokybės vertinimas. <i>Kalbų studijos</i> 2016, nr. 28, p. 80-91 Seminaras: prozodinių kalbos vienetų – kirčio, priegaidės ir intonacijos akustiniai požymiai, jų analizė (darbas su Praat programa).
6. Fonetika ir fonologija. Fonemų nustatymo metodika. Fonemų ir jų variantų vaidmuo. Svarbiausios sąvokos,	2		2					4	4	Girdenis A. 2003, Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai, 21–30; 79–85 Seminaras: fonetinis ir fonologinis skiemenų nustatymas
7. Fonemų santykiai. Sintagminės fonemų klasės. Neutralizacija.	2		2					4	4	Girdenis A. 2003, Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai, 118–120; 147–160. Seminaras: teorinės ir praktinės medžiagos kartojimas; rengiamasis kontroliniam darbui (skiriamųjų balsių ir priebalsių akustinių ir artikuliacinių požymių analizė programa Praat ir jų klasifikacija).
8. Supersegmentiniai elementai. Prozodiniai elementai. Svarbiausios sąvokos.	2		2					1	2	Girdenis A. 2003, Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai, 238–240; 248–268. Seminaras: kurso medžiagos kartojimas, praktinės užduotys (skiriamųjų balsių ir priebalsių akustinių ir artikuliacinių požymių analizė programa Praat ir jų klasifikacija).
9. Fonetikos ir fonologijos dalies atsiskaitymas			1							Savaraikiškas žinių sisteminimas
10. Kirtis bei priegaidė pasaulio kalbose ir jų ryšys su skiemenimis, morfemomis, žodžiais, sakiniiais ir tekstu. Metatonija, priešpaskutinio skiemens, žodžio galo ir pagrindinė kirčio vietos taisyklės.	2		4					7	9	Stundžia B. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologija</i> , 17–34, 38–71; Kazlauskienė A. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologijos pagrindai</i> , 24–42, 50–63. Pratimų atlikimas.
11. Vardažodžio kirčiavimo sistema. Paprastųjų žodžių ir darinių kirčiavimo dėsniniai umai.	8		8					16	11	Stundžia B. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologija</i> , 75–160; Kazlauskienė A. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologijos pagrindai</i> , 64–96. Kazlauskienė A. ir kt. <i>Mokomoji kirčiavimo programa: praktinio kirčiavimo treniruoklis</i> : pratimų atlikimas. Teksto kirčiavimas ir darinių kirčiavimo komentavimas.
12. Veiksmažodžio kirčiavimo sistema. Paprastųjų žodžių ir darinių kirčiavimo dėsniniai umai.	6		5					10	8	Stundžia B. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologija</i> , 165–224.

									Kazlauskienė A. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologijos pagrindai</i> , 98–115. Kazlauskienė A. ir kt. <i>Mokomoji kirčiavimo programa: praktinio kirčiavimo treniruoklis</i> : pratimų atlikimas. Teksto kirčiavimas ir darinių kirčiavimo komentavimas.	
13. Prieveiksmių ir tarnybinių bei ekspresinių kalbos dalių kirčiavimas.			2					2	3	Stundžia B. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologija</i> , 227–240. Kazlauskienė A. <i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologijos pagrindai</i> , 116–122. Kazlauskienė A. ir kt. <i>Mokomoji kirčiavimo programa: praktinio kirčiavimo treniruoklis</i> : pratimų atlikimas. Teksto kirčiavimas ir darinių kirčiavimo komentavimas.
14. Kontrolinis akcentologijos darbas			1					1	2	Savarankiškas žinių sisteminimas
15. Egzaminas				2				2	2	Literatūros, konspektų peržvalga.
Iš viso	32		32	2				66	64	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Kaupiamasis vertinimas; minimalus išlaikymo slenkstis – 45% taškų, praleidus daugiau nei 1/3 seminarų neleidžiama laikyti egzamino ir kartojamus kursus. Jeigu neišlaikyta fonetikos dalis, neišlaikytas visas egzaminas.			
I kontrolinis darbas: (fonetika)	20	Modulio vidurys	I kontrolinį darbą sudaro: praktinio pobūdžio užduotys iš fonetikos. Kiekviena užduotis atskirai, vėliau balai sumuojami ir verčiami pažymiu [maksimaliai galima surinkti 20% (arba 2 taškus)].
II kontrolinis darbas: (akcentologija)	20	Modulio pabaiga (paskutinė modulio studijų savaitė)	II kontrolinį darbą sudaro: 100 žodžių rišlaus teksto kirčiavimas, vardažodžių kirčiuočių nustatymas. Vertinama 10 balų. Minusuojamo balo vertė – 4 kirčiavimo klaidos, 2 neteisingai nustatytos žodžių kirčiuotės (klaida nelaikomi tokie atvejai, kai žodžio priegaidę galima nustatyti tik iš klausos). Vėliau balai sumuojami ir verčiami pažymiu [maksimaliai galima surinkti 20% (arba 2 taškus)]
Darbas per seminarus	20	Modulio pabaiga	0,5 darbo per seminarus sudaro darbas fonetikos seminaruose, 0,5 – akcentologijos seminaruose. Už darbą per seminarus galima surinkti 2 taškus: 2 taškai: aktyviai dalyvauja diskusijose, tinkamai atsako į klausimus, tinkamai formuluoja mokslo problemas ir klausimus auditorijai, tinkamai atlieka praktines užduotis (turi būti tinkamai atlikta ne mažiau nei 91% praktinių užduočių). 1 taškas: dalyvauja diskusijoje, tinkamai atsako į užduodamus klausimus, tinkamai atlieka praktines užduotis (turi būti tinkamai atlikta ne mažiau nei 71% praktinių užduočių). 0 taškų: lanko seminarus, tačiau beveik nedalyvauja diskusijoje, atlieka mažiau nei 71% praktinių užduočių.
Egzaminas	40	Modulio pabaiga	Fonetikos egzaminą sudaro: Testas iš fonetikos ir fonologijos kurso. Vertinama 10 balų, teigiamas rezultatas surinkus ne mažiau kaip 5 balus. Akcentologijos egzaminą sudaro: 1. Apie 150 žodžių rišlaus teksto kirčiavimas. Vertinama 10 balų, teigiamas rezultatas surinkus ne mažiau kaip 5 balus. Minusuojamo balo vertė – 2 kirčiavimo klaidos. Leidžiama naudotis dabartinės (bendrinės) kalbos žodynais. 2. 5 žodžių akcentinė analizė (komentavimas). Vertinama 10 balų, kiekvieno žodžio analizė vertinama nuo 0 iki 2 balo (0 – nieko nepakomentuota; 1 – kirčiavimas iš dalies susietas su darybine žodžio ar formos sandara; 2 – kirčiavimas išsamiai susietas su darybine žodžio ar formos sandara). [vėliau visi balai sumuojami ir verčiami pažymiu, maksimaliai per egzaminą galima surinkti 40% (arba 4 taškus)], po 20% iš fonetikos bei fonologijos ir akcentologijos].

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Pakerys A.	2003	<i>Lietuvių bendrinės kalbos fonetika</i>		Vilnius: Enciklopedija
Ambrasas V. ir kt.	2006	<i>Dabartinės lietuvių kalbos gramatika</i>		Vilnius: MELI
Girdenis A.	2003	<i>Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai</i>		Vilnius: Mokslas
Stundžia B.	2009; 2014	<i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologija</i>		Vilnius: VU I-kl.; Eugrimas https://www.bing.com/search?q=bendrin%C4%97s+lietuvi%C5%B3+kalbos+akcentologija&form=EDGSPH&mkt=en-us&httpsmsn=1&refig=58cfb30a5674495abaa7659cb841c441&PC=DCTS&sp=-1&pq=undefined&sc=0-14&qsn&sk=&cvid=58cfb30a5674495abaa7659cb841c441
Kazlauskienė A.	2012	<i>Bendrinės lietuvių kalbos akcentologijos pagrindai: vadovėlis</i>		Kaunas: VDU http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:B.03-2012~ISBN_978-9955-12-799-4/DS.001.0.01.BOOK
Papildoma literatūra				
Ladefoged P.	1996	<i>Elements of Acoustic Phonetics: 2nd ed. Chicago</i>		London: The Univ. Of Chicago Press
Kliukienė R.	2014	<i>Lietuvių bendrinės kalbos fonetika (specialusis kursas)</i>		Elektroninio mokymo(si) kursas, Nr. 37000 PA-04, 2014.
Picket J. M.	1999	The acoustics of speech communication. Fundamentals, speech perception theory, and technology		Allyn & Bacon, Boston, London, Toronto
Kliukienė R. (sud.)	1997	<i>Lietuvių kalbos fonetikos skaitiniai</i>		Vilnius: Petro ofsetas
Bacevičiūtė R.	2008	<i>Fonetikos terminai</i>		Vilnius: VPU I-kl.
Laigonaitė A.	1978; 2002	<i>Lietuvių kalbos akcentologija</i>		Vilnius: Mokslas; Gimtasis žodis
Mikulėnienė D., Pakerys A., Stundžia B.	2007; 2008	<i>Bendrinės lietuvių kalbos kirčiavimo žinynas</i>		Vilnius: VPU I-kl.
Daniūnienė V. ir kt. (sud.)	2008	<i>Praktinio kirčiavimo treniruoklis</i>		Vilnius: VPU I-kl.
Kazlauskienė A., Mikulėnienė D., Raškis G.	2012	<i>Mokomoji kirčiavimo programa: praktinio kirčiavimo treniruoklis. Kompaktinė plokštelė</i>		Kaunas: Sviesa
Kazlauskaitė R.	2008	<i>Kirčiavimo užduotys ir pratimai</i>		Siauliai: ŠU I-kl.

Atnaujinta 2023-09-20